

ดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง
ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอยู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
Music and Performance for Loa Song Ethnic group
Don Makluea Sub District, U Tong District, Suphan Buri province.

เรื่องวิทย์ พลสารรัมย์¹ / ธนกร เพ่งศรี² / นิคม ศรีรักสูงเนิน³
Rueangwit Phonsaram / Tanaporn Phengsri / Nikom Sriraksoongnoen

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาประวัติสภาพสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอยู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) ศึกษาบทเพลง คุณลักษณะทางดนตรีและบทบาทหน้าที่ทางดนตรีในสังคมนลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอยู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอยู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรีอพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี มีการประกอบอาชีพหลักคือการทำนาด้วยความทันสมัยของบ้านเมือง ทำให้สังคมภายในกลุ่มเปิดรับสังคมนอกมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมปัจจุบัน การละเล่นของชาวลาวโซ่งถูกจัดให้เป็นการแสดงประจำปีเพื่อความบันเทิงเท่านั้นบทเพลงที่สำคัญของชาวลาวโซ่ง ได้แก่ บทเพลงแคนลายสดสะแนนโซ่ง, บทเพลงแคนลายเวียง และบทเพลงแคนลายแมลงภู่ตอมดอก เครื่องดนตรีที่พบ ได้แก่ แคนเจ็ด, แคนแปด, ฉิ่ง, ฉาบ, กลองทรีโอ หรือกลองสามใบ และกลองใหญ่บทบาทหน้าที่ทางดนตรีในสังคมนลาวโซ่ง ได้แก่ บทบาทหน้าที่ทางนันทนาการของชาวลาวโซ่ง, บทบาทด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชาวลาวโซ่ง, บทบาททางด้านความสัมพันธ์ที่มีในสังคมนลาวโซ่ง, บทบาทหน้าที่การสืบทอดดนตรีของชาวลาวโซ่ง และ บทบาทหน้าที่การอนุรักษ์ดนตรี และวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่ง

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม.) สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คำสำคัญ : ดนตรีและการแสดง, กลุ่มชาติพันธุ์ ลาวโซ่ง, จังหวัดสุพรรณบุรี, ตำบลดอนมะเกลือ

Abstract

This research used a qualitative research with these objectives: 1) to study background, social condition, and culture of Lao-song ethnic group at Don Makluea sub-district, U-Thong district, Suphan Buri province, and 2) to study song lyrics, musical characteristics and role of music in society of Lao-song ethnic group at Don Makluea sub-district, U-Thong district, Suphan Buri province. The results of this research indicated that Lao-song ethnic group moved from Petchaburi province, and most of them were farmers. With modernization of the country, the external societies were increasingly accepted by the internal societies. Lao-song ethnic groups' culture and tradition were also affected by the present society. Their tradition and recreation were annually held only for entertainment. The important songs used in Lao-song people's ways of daily life are Khaen song of Lai Sutsanaen Song, Khaen song of Lai Wiang and Khaen song of Maeng Phu Tom Dok. The musical instruments were 7-piped mouth organ, 8-piped mouth organ, small cup-shaped cymbals, and Big Cup shaped cymbals, Trio Drums, and big drums. Role of music in society of Lao-song included Lao-song people's creational roles, Lao-song

people's belief and ritual, Lao-song people's social relationship roles, Lao-song people's musical inheritance roles, Lao-song people's musical and cultural conservational roles.

Keyword : Music and Performance, Lo Song ethnic group, Suphan Buri province, Don Makluea Sub-District

บทนำ

ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ถูกสร้างและพัฒนาควบคู่กับสังคมมนุษย์มาเป็นเวลานาน และมีความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ตลอด ดนตรีจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์จึงยากที่จะแยกออกจากกันได้ เนื่องจากศิลปะเป็นปัจจัยที่ห้าของมนุษย์ที่สร้างขึ้นเพื่อระบายความรู้สึกของชีวิตซึ่งอาจจะเป็นทั้งความทุกข์และความสุข ดนตรีก็นับเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ถูกรสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของชีวิตเช่นกัน โดยเฉพาะดนตรีพื้นบ้านมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น มีการถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาของชาวบ้านเพื่อเป็นเครื่องกล่อมเกลาคจิตใจของมนุษย์ให้มีความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน และเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ดนตรีจึงมีความเกี่ยวข้องทั้งในด้านความบันเทิงและในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ที่อยู่คู่มากับมนุษย์เช่นกัน นั่นก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เราได้ทราบว่า ดนตรีมีความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์โดยตรง (สุกรี เจริญสุข, 2532 : 113)

ตำบลดอนมะเกลือเป็นตำบลหนึ่งที่ตั้งอยู่ในอำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ทางภาคกลางของประเทศไทย มีอาณาเขตติดกับจังหวัด

กาญจนบุรี นครปฐม พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสิงห์บุรี ซึ่งในตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี มีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ที่อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรีได้เข้ามาอาศัยอยู่

ลาวโซ่งที่อาศัยอยู่ในตำบลดอนมะเกลือ แห่งนี้พบว่า มีปัญหาในเรื่องประวัติความเป็นมา สภาพสังคมและวัฒนธรรม ผู้คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของประวัติในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน โดยเฉพาะวัยรุ่นในหมู่บ้าน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่ในวัยกลางคน และคนชรา ส่วนสภาพสังคม และวัฒนธรรมยังเป็นคนที่อยู่ในวัยกลางคน และคนชราที่ยังปฏิบัติยึดถือประเพณี และวัฒนธรรมสมัยก่อนที่สืบทอดกันมา ส่วนในกลุ่มวัยรุ่นไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก เพราะสังคมในปัจจุบันมีความทันสมัยทั้งในด้านเทคโนโลยี การคมนาคมที่เข้าถึงชุมชนได้ง่าย จึงทำให้วัยรุ่นส่วนใหญ่ในกลุ่มเปิดรับสังคมภายนอกกลุ่มของตนเอง ส่วนในด้านบทเพลง คุณลักษณะทางดนตรี และบทบาทหน้าที่ทางดนตรีในสังคมลาวโซ่งนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร จึงทำให้วงดนตรีในหมู่บ้านขาดรายได้ เนื่องจากงานประจำปีจัดขึ้นครั้งเดียว และงานดนตรีในหมู่บ้านมีน้อยสมาชิกในวงดนตรีจึงหันไปประกอบอาชีพอื่น และหันไปเล่นกับวงอื่นที่อยู่ภายนอกหมู่บ้านแทน ทำให้วงดนตรีในหมู่บ้านมีน้อย อันเนื่องมาจากรายได้ในการเล่นดนตรีไม่เพียงพอ และมีงานน้อยลงมีความเสี่ยงที่การแสดงดนตรีจะสูญหายไปในอนาคตอันใกล้

จากความสำคัญที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์

ในด้านดนตรีวิทยาและก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในด้านประวัติ สภาพสังคม วัฒนธรรมประเพณี บทเพลงและคุณลักษณะทางดนตรีและบทบาทหน้าที่ทางดนตรีในสังคมลาวโซ่ง และตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญภูมิปัญญาของชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา สภาพสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาบทเพลง คุณลักษณะทางดนตรี และบทบาทหน้าที่ทางดนตรีในสังคมลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมา สภาพสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ศึกษาบทเพลง คุณลักษณะทางดนตรีในประเพณีของลาวโซ่ง และบทบาทหน้าที่ทางดนตรีในสังคมลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 แบบสำรวจ (Preliminary Survey)

Form) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยทำขึ้น เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป หรือประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยกำหนดข้อมูลเกี่ยวกับ ดนตรีและการแสดง กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ในตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

1.2 แบบสังเกต (Observation) ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation)

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

มี 2 แบบ คือ

2.1 สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form)

2.2 สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview Form)

3. กล้องบันทึกภาพ และเครื่องบันทึกเสียง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะที่สอดคล้องที่มุ่งหมายเกี่ยวกับการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บได้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับ ประเพณี ศิลปะการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง แนวคิดและทฤษฎีด้านสังคมวิทยา สุนทรียศาสตร์ พื้นที่การศึกษา และข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการลงพื้นที่จริง โดยวิธีการสำรวจจากแบบสำรวจ การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structured Interviews) แบบสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

5. การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการบินบันทึก ข้อมูลภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลออกตามประเด็นความมุ่งหมายของวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้ตรงกับวัตถุประสงค์และเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลหรือไม่ ในกรณีที่ข้อมูลไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) หากมีข้อมูลส่วนใดไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อเท็จจริง ทฤษฎี และเหตุผล กลั่นกรอง เลือกเฟ้นเอาเฉพาะผลที่ผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบ จากหลายแหล่งและหลายแง่มุมที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนามและข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) จำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์และข้อมูลการวิจัย 2) วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลตามคุณลักษณะ และความแตกต่างของข้อมูล พร้อมกับบันทึก แจกแจงข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในเชิงพรรณนาความประเด็นการวิจัยที่กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยประวัติความเป็นมาสภาพสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

1.1 ประวัติความเป็นมา

ลาวโซ่ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในแถบแม่น้ำดำ และแม่น้ำแดง ปัจจุบันอยู่ในเขตเวียงต๋ามเหนือตอนเชื่อมต่อกับลาว และจีนตอนใต้ (วาสนา อรุณกิจ, 2528 : 2) ลาวโซ่งมีชื่อเดิมเรียกกันว่าไทดำ หรือ “ผู้ไทดำ” (Black Tai) เพราะนิยมสวมใส่เสื้อสีดำล้วน ลาวโซ่งกลุ่มนี้ได้ถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ตอนต้น คนไทยภาคกลางเรียกกันว่า “ลาวทรงดำ” เพราะเข้าใจว่าเป็นพวกเดียวกับลาว และอพยพเข้ามาพร้อมกันกับลาวกลุ่มอื่นๆ ต่อมาชื่อเดิมได้หดหายไปลงคำว่า “ดำ” หายไปนิยมเรียกกันในปัจจุบันว่า “ลาวทรง” หรือ “ลาวโซ่ง” จนบางครั้งไม่ทราบว่าลาวโซ่งนี้ก็คือพวกไทดำนั่นเอง (สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 2) แคว้นสิบสองจุไทยประกอบด้วยเมืองสำคัญ สิบสองเมือง หรือสิบสองจุ แต่ละจุหรือแขวงประกอบด้วยเมืองเล็กๆ และหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กันโดยอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าเมืองในแขวงนั้นๆ แต่ละเมืองมีการปกครองที่เป็นอิสระต่อกัน บางเมืองเกี่ยวพันกัน โดยเป็นญาติ หรือแต่งงานกัน ตามพงศาวดารเมืองไล หรือไลเจา (Lai Chaw) กล่าวว่าเมืองที่พวกผู้ไทดำอาศัยอยู่ คือ “แถน” หรือ “เมืองแถน” หรือ “เมืองทันต์” ปัจจุบันคือ “เมืองเดียนเบียนฟู” (Dien Bien Phu) ประเทศเวียดนาม เป็นเมืองศูนย์กลางที่สำคัญ เมืองควาย หรือเมืองกาย เมืองตุง เมืองม่วย หรือม่วน เมืองลา เมืองหวัด

เมืองซาง เมืองโม่ะ รวม 8 เมืองกับเมืองที่ผู้ไทชาวอาอยู่ 4 เมือง คือ เมืองไล เมืองเจียน เมืองมุน และเมืองบาง รวมทั้งหมด 12 เมือง เมืองดังกล่าวเรียกว่า แคว้นสิบสองจุไทย หรือสิบสองผู้ไท ในการแบ่งเขตของแต่ละจุนั้น เป็นไปตามธรรมชาติของพื้นที่ โดยอาศัยลักษณะภูมิประเทศเป็นแนวพรมแดน เช่น ลำห้วย ภูเขา ป่าไม้ ไม่มีการเขียนแผนที่แบ่งอาณาเขตแน่นอนหมู่บ้านใดขึ้นอยู่กับเมืองใดก็ขึ้นอยู่กับความสะดวก ความใกล้ชิดทางพื้นที่ และความสัมพันธ์ของความเป็นญาติ แคว้นสิบสองจุไทยได้มีการรวบรวมการปกครองให้เป็นอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกัน (นำพวัลย์ กิจรัชกุล, 2532 : 23 - 24)

ชาวลาวโซ่งอพยพเข้าสู่ประเทศไทยหลายครั้งด้วยเหตุผลทางสงคราม โดยอพยพผ่านลงมาทางเวียงต๋ามเหนือ ลาว และเข้าสู่ประเทศไทยในที่สุด การอพยพเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2322 สมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี และได้ถูกกวาดต้อนให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองเพชรบุรี ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2335 รัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ครั้งที่ 3 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2367 และครั้งที่ 4 ในปี พ.ศ. 2421 สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การที่ลาวโซ่งทั้งหลายที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ถูกส่งให้มารวมกันที่จังหวัดเพชรบุรี ทำให้กล่าวได้ว่าถิ่นฐานเดิมของลาวโซ่งในประเทศไทย คือจังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้เพราะมีลักษณะทางภูมิประเทศเหมือนบ้านเก่าเมืองเดิมคือเมืองแถน แคว้นสิบสองจุไทย (สมทรง บุรุษพัฒน์, 2524 : 8 - 9)

1.2 สภาพสังคม และวัฒนธรรม

ชีวิตความเป็นอยู่ของลาวโซ่ง ตำบล

ดอนมะเกลือ อำเภอร่องทอง จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นกลุ่มที่อพยพขึ้นมาจากจังหวัดเพชรบุรีเพื่อแสวงหาที่ทำกินใหม่ การเข้ามาอาศัยในครั้งแรกๆ นั้น มีการทำนาเป็นอาชีพหลักต่อมาภายหลังประสบปัญหาเรื่องราคาข้าวตกต่ำ ถึงแม้จะทำให้ได้มากเท่าไรแต่ก็ไม่คุ้มกับที่ลงทุนไป ประกอบกับผืนดินเสื่อมโทรมลง ชาวลาวโซ่งจึงหันไปทำไร่เพาะปลูกแตงโม แต่ก็ประสบปัญหาดินจืดเร็วจึงต้องย้ายแหล่งที่ทำการเพาะปลูกใหม่ไปเรื่อยๆ จนปัจจุบันนี้นิยมทำไร่ปลูกแตงโมกันส่วนชาวบ้านที่ไม่ได้ประกอบอาชีพทำไร่ หรือคนหนุ่มสาวก็ต้องหันไปประกอบอาชีพรับจ้างภายนอกหมู่บ้าน ทั้งในเมือง และต่างจังหวัด ผู้คนที่เหลืออาศัยอยู่ในหมู่บ้านส่วนมากจะเป็นเด็กและวัยกลางคนขึ้นไปที่ยังอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ยังคงประกอบอาชีพทำนาเป็นรายได้หลักในการเลี้ยงชีพและครอบครัว (บุญชัย แสงยากุล, 2556 : สัมภาษณ์)

ลาวโซ่งมีอักษรและภาษาของตนเองใช้มาตั้งแต่ครั้งมีถิ่นฐานอยู่สิบสองจุไท เมื่ออพยพมาอยู่ในประเทศไทยก็ได้นำเอาอักษร และภาษาของตนเองเข้ามาใช้ด้วย เวลาผ่านไปร้อยกว่าปีที่อยู่ในประเทศไทย ภาษาพูดยังคงใช้กันอยู่ในหมู่คนสูงอายุ จนถึงปัจจุบัน ลูกหลานสมัยใหม่จะฟังภาษารู้เรื่อง และพูดได้บ้าง ส่วนภาษาเขียนนั้นจะบันทึกไว้ในสมุดไทยต่อๆ กันมา โดยเฉพาะเรื่องประเพณี และพิธีต่างๆ ตามความเชื่อ ปัจจุบันมีผู้เขียนอักษรโซ่งได้น้อยมาก (แสง คำมี, 2556 : สัมภาษณ์)

ลาวโซ่งมีเครื่องแบบการแต่งกายของตนเองโดยเฉพาะ แตกต่างไปจากชาวลาวที่อยู่ในประเทศไทยทั่วไป คือมีลักษณะเด่นแปลกตา เป็นเอกลักษณ์ของลาวโซ่งตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษเมื่ออาศัยอยู่ในแคว้นสิบสองจุไท เมื่ออพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยเป็นเวลานานร้อยปีแล้ว การแต่งกายก็

ยังคงเป็นแบบดั้งเดิมอยู่ ถึงแม้ว่าเขาเหล่านั้นเกิดในประเทศไทยนานแล้วก็ตาม รูปแบบการแต่งกายยังคงลักษณะเดิม (หลอด ทองเชื้อ, 2556 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 1 ลักษณะการแต่งกายของชาวลาวโซ่ง

ลาวโซ่งได้สืบทอดความรู้ ความคิด ประสพการณ์ และวัฒนธรรมของบรรพบุรุษมาในรูปของประเพณีความเชื่อ และพิธีกรรมที่ประพฤติปฏิบัติกันมา เช่น พิธีเสนเฮือน (เสนเรือน) พิธีเสนเรียกขวัญ (เสนตัว) พิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน การแต่งงาน งานศพ เป็นต้น ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ที่แพร่หลายในสังคมลาวโซ่งนั้นเป็นผลมาจากความเชื่อซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่งที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาด้านความเชื่อลาวโซ่งนับถือ “ผี” และมีความเชื่อเรื่อง “ขวัญ” โดยเชื่อว่าสิ่งต่างๆ ในโลกอยู่ภายใต้อำนาจของผี และสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนั้นชีวิตความเป็นอยู่ และพิธีกรรมต่างๆ จึงมีความสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับผี ได้แก่ 1) ผีเถน หรือผีฟ้า เชื่อว่าเป็นเทวดาอยู่บนฟ้า หรือสวรรค์ ซึ่งสามารถดลบันดาลให้ความเป็นไปแก่

มนุษย์ทั้งด้านดี และด้านร้าย ดังนั้นเมื่อเกิดเจ็บป่วย หรือเคราะห์ร้ายจึงทำพิธีขอรื้อให้แถนช่วยเหลือ จึงต้องปฏิบัติตนให้ถูกตามความประสงค์ของแถน เพื่อให้แถน หรือผีฟ้ามีความเมตตา และบันดาลให้เกิดความสุขแก่ตนได้ 2) ผีบ้าน ผีเมือง เป็นผีที่คุ้มครอง ป้องกันบ้านเรือนให้ร่มเย็นเป็นสุข และอุดมสมบูรณ์ อาจสิงสถิตอยู่ตามป่า ภูเขา หรือต้นไม้ บางแห่งก็สร้างศาลให้อยู่บริเวณที่มีหลักเมือง และถือเป็นเขตหวงห้าม ใช้เฉพาะประกอบพิธีเช่นไหว้ที่เรียกว่า “เสน” เท่านั้น ส่วนผีบ้าน หรือผีประจำหมู่บ้านก็จะสร้างศาลประจำหมู่บ้าน เรียกว่า “ศาลพ่อปู่” หรือ “ศาลตาปู่” และต้องทำพิธีเช่นไหว้ทุกปี 3) ผีเฮือน หรือผีบรรพบุรุษ เป็นผีของปู่ ย่า ตา ยาย หรือพ่อแม่ ที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว จะถูกเชิญขึ้นมาไว้บนเรือน หอ้งผีเรือน หรือห้องของบรรพบุรุษที่เรียกว่า “กะล่อห้อง” และต้องจัดพิธีเช่นไหว้ทุกปี เรียกว่า “พิธีเสนเรือน” 4) ผีป่า ผีขวง และผีอื่นๆ เป็นที่สถิตอยู่ตามป่า ภูเขา แม่น้ำ หรือสถานที่ต่างๆ ซึ่งหากคนทำให้ไม่พอใจก็อาจลงโทษให้เจ็บป่วยได้เช่นกัน ส่วนความเชื่อเรื่องขวัญของลาวโซ่งเชื่อว่า “แถน” เป็นผู้สร้างให้มนุษย์มาเกิด และให้มีของขวัญแต่ละคน ติดตัวมาอยู่ในร่างกายรวม 32 ขวัญ ซึ่งมองด้วยตาเปล่าไม่เห็น แต่ทำให้ร่างกายเคลื่อนไหว และทำงานได้ ขวัญอาจจะตกหล่น หรือสูญหายได้ง่าย ถ้าตกใจ หรือเจ็บป่วย ขวัญจะไม่อยู่กับตัว จึงต้องทำพิธีเรียกขวัญ หรือเรียกว่า “สู่ขวัญ” เพื่อให้ขวัญกลับมาอยู่ในร่างกายอย่างปกติสุขตามเดิมด้านประเพณีต่างๆ ของลาวโซ่งจะมีความผูกพันกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึงประเพณีที่เกี่ยวกับความรัก ประเพณีที่เกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณีที่เกี่ยวกับการตาย และยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่อย่างเคร่งครัดตลอดซึ่งแบ่งออกเป็น 12 ประเภท คือ พิธีเสนตัว หรือเสน

เรียกขวัญ, ประเพณีการอินกอน, ประเพณีการเล่นแคน, ประเพณีการแต่งงาน, ประเพณีงานศพ, พิธีซ่อมขวัญ, พิธีเชิญผีขึ้นเรือน, ประเพณีปัดรังควานหรือแผ้วเฮือน, ประเพณีปาดตง, ประเพณีไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน, ประเพณีขึ้นบ้านใหม่, และประเพณีเฮือน หรือเสนเรือน

2. ผลการวิจัยบทเพลง คุณลักษณะทางดนตรีและบทบาทหน้าที่ทางดนตรีในสังคmlาวโซ่ง ตำบลอนมะเกลือ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

2.1 บทเพลง

2.1.1 บทเพลงแคนลายสุดสะแนนของลาวโซ่งสื่อสร้างเสียง (Medium) ได้แก่ แคน และกลองท่วงทำนอง (Melody) มาตรฐานเสียงเป็นลักษณะบันไดเสียงของคีย์ F เมเจอร์ (F major) กลุ่มเสียง (Mode) เป็นแบบเจ็ดเสียงไม่เท่ากัน (Seven pitch non - equidistant) โดยเทียบจากคีย์ของเปียโน ช่วงเสียง (Ranges) ได้แก่ เสียงที่ต่ำสุดคือโน้ต ฟา (F), และเสียงที่สูงที่สุดคือโน้ต ซอล (G) รูปลักษณ์ของท่วงทำนอง (Melodic contour) มี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะทำนองต่ำลงเรื่อยๆ (Descending), และทำนองต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน (Conjunct) จังหวะ (Rhythm) มีการตกจังหวะ (Beat & accent) คือมีการเน้นจังหวะสั้นยาวแบ่งออกเป็น 2 ลายคือ ลายทำนองหลัก (Melody) และลายประสาน (Chorus) โดยในลายทำนอง (Melody) มีทั้งหมด 39 รูปแบบ และลายประสาน (Chorus) มีทั้งหมด 8 รูปแบบ รวมทั้งหมดเป็น 47 รูปแบบอัตราจังหวะ (Meter) เป็นลักษณะจังหวะสม่ำเสมอ (Isometric) ใช้การให้สัญลักษณ์แทนเสียงแคนด้วยอัตราจังหวะ (Time Signature) 4/4 โดยใช้กลองในการตีเพื่อกำหนดอัตราจังหวะ

ทั้งหมด 43 ห้องการประสานทำนอง (Texture) เป็นการประสานทำนองเป็นแบบขั้นคู่ (Intervals) ซึ่งบรรเลงคู่กับทำนองหลัก (Melody) โดยใช้ขั้นคู่ 8 เพอร์เฟค (Perfect octave) และขั้นคู่ 6 เมเจอร์ (Major sixth) รูปแบบ (Form) มีทำนองสั้น การบรรเลงซ้ำๆ กัน ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันบ้าง ใช้สัญลักษณ์แทนเป็น A

บทเพลงแคนลายสุดสะแนนของลาวโซ่ง ใช้บรรเลงในประเพณีอื่นก่อนพ็อนแคน ประเพณีแต่งงาน ประเพณีงานบวช และประเพณีขึ้นบ้านใหม่ เป็นลายแคนที่สำคัญต่อประเพณีของชาวลาวโซ่ง มีความสนุกสนานไม่ช้าไม่เร็วจนเกินไป เป็นลายแคนที่ใช้บรรเลงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นที่นิยมขึ้นชอบ และสนใจของชาวลาวโซ่ง

2.1.2 บทเพลงแคนลายเวียงของลาวโซ่งสื่อสร้างเสียง (Medium) ได้แก่ แคน และกลองท่วงทำนอง (Melody) เป็นบันไดเสียงของคีย์ Bb เมเจอร์กลุ่มเสียง (Mode) เป็นแบบ 11 เสียงไม่เท่ากัน (Eleven pitch non - equidistant) โดยเทียบจากคีย์ของเปียโน ช่วงเสียง (Ranges) ได้แก่ เสียงที่ต่ำสุดคือโน้ต บีแฟล็ต (Bb), และเสียงที่สูงที่สุดคือโน้ต บีแฟล็ต (Bb) รูปลักษณะของท่วงทำนอง (Melodic contour) มีลักษณะแบบ ทำนองต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน (Conjunct), และทำนองขึ้น ๆ ลง ๆ (Undulating) จังหวะ (Rhythm) มีการตกจังหวะ (Beat & accent) คือมีการเน้นจังหวะสั้นยาวโดยจะแบ่งออกเป็น 2 ลายคือ ลายทำนองหลัก (Melody) และลายประสาน (Chorus) โดยในลายทำนอง (Melody) มีทั้งหมด 41 รูปแบบ และลายประสาน (Chorus) มีทั้งหมด 23 รูปแบบ รวมทั้งหมดเป็น 64 รูปแบบอัตราจังหวะ (Meter) เป็นลักษณะจังหวะสม่ำเสมอ (Isometric) ใช้การให้

สัญลักษณ์แทนเสียงแคน ด้วยอัตราจังหวะ (Time Signature) 4/4 โดยใช้กลองในการตีเพื่อกำหนดอัตราจังหวะทั้งหมด 47 ห้องการประสานทำนอง (Texture) เป็นการประสานทำนอง (Texture) เป็นแบบขั้นคู่ (Intervals) ซึ่งบรรเลงคู่กับทำนองหลัก (Melody) โดยใช้ขั้นคู่ 8 เพอร์เฟค (Perfect octave), คู่ 5 เพอร์เฟค (Perfect fifth), คู่ 7 เมเจอร์ (Major seventh), คู่ 3 เมเจอร์ (Major third), และขั้นคู่ 6 เมเจอร์ (Major sixth) รูปแบบ (Form) เป็นเพลงที่มีทำนองสั้น การบรรเลงซ้ำๆ กัน ซึ่งท่อนหลังจะคล้ายกับบทเพลงแคนลายสุดสะแนนของลาวโซ่ง ในห้องที่ 38 และอาจจะมีความแตกต่างกันบ้าง ใช้สัญลักษณ์แทนเป็น A

บทเพลงแคนลายเวียงของลาวโซ่งใช้บรรเลงในประเพณีอื่นก่อนพ็อนแคน ประเพณีแต่งงาน ประเพณีงานบวช และประเพณีขึ้นบ้านใหม่ เป็นลายแคนที่มีความสำคัญอีกลายหนึ่งต่อประเพณีของชาวลาวโซ่งมีความสนุกสนานไม่ช้าไม่เร็วจนเกินไป บรรเลงต่อกับบทเพลงแคนลายสุดสะแนนของลาวโซ่ง ใช้บรรเลงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเป็นที่นิยมขึ้นชอบสนใจของชาวลาวโซ่ง

2.1.3 บทเพลงแคนลายแมลงภู่ออมดอกสื่อสร้างเสียง (Medium) ได้แก่ แคน และกลองท่วงทำนอง (Melody) เป็นบันไดเสียงของคีย์ Eb เมเจอร์ (Eb major) กลุ่มเสียง (Mode) เป็นแบบ 11 เสียงไม่เท่ากัน (Eleven pitch non - equidistant) โดยเทียบจากคีย์ของเปียโน ช่วงเสียง (Ranges) ได้แก่ เสียงที่ต่ำสุดคือโน้ต บีแฟล็ต (Bb), และเสียงที่สูงที่สุดคือโน้ต บีแฟล็ต (Bb) รูปลักษณะของท่วงทำนอง (Melodic contour) มีลักษณะทำนองไม่ค่อยขึ้นลง หรือสม่ำเสมอ (Terraced), และทำนองขึ้นๆ ลงๆ (Undulating) จังหวะ (Rhythm)

มีการตกจังหวะ (Beat & accent) คือมีการเน้นจังหวะสั้นยาวโดยแบ่งออกเป็น 2 ลายคือ ลายทำนองหลัก (Melody) และลายประสาน (Chorus) โดยในลายทำนอง (Melody) มีทั้งหมด 34 รูปแบบ และลายประสาน (Chorus) มีทั้งหมด 21 รูปแบบ รวมทั้งหมดเป็น 55 รูปแบบอัตราจังหวะ (Meter) เป็นลักษณะจังหวะสม่ำเสมอ (Isometric) ใช้การให้สัญลักษณ์แทนเสียงแคน ในบทเพลงแคนลายสุดสะแนนของลาวโซ่ง ด้วยอัตราจังหวะ (Time Signature) 4/4 โดยใช้กลองในการตีเพื่อกำหนดอัตราจังหวะทั้งหมด 36 ห้องการประสานทำนอง (Texture) เป็นการประสานทำนอง (Texture) เป็นแบบขั้นคู่ (Intervals) ซึ่งบรรเลงคู่กับทำนองหลัก (Melody) โดยใช้ขั้นคู่ 8 เพอร์เฟค (Perfect octave), คู่ 5 เพอร์เฟค (Perfect fifth), คู่ 4 เพอร์เฟค (Perfect fourth), คู่ 3 ไมเนอร์ (Minor third), คู่ 5 ออกเมเนต (Augmented fifth) และขั้นคู่ 6 ออกเมเนต (Augmented sixth) รูปแบบ (Form) เป็นเพลงที่มีทำนองสั้น การบรรเลงซ้ำๆกัน ซึ่งในตอนหลังห้องที่ 18 จะมีลักษณะทำนองคล้ายกับบทเพลงแคนลายสุดสะแนนของลาวโซ่งอาจจะมีความแตกต่างกันบ้าง ใช้สัญลักษณ์แทนเป็น A

บทเพลงแคนลายแมลงภู่อ้อมดอกของลาวโซ่งใช้บรรเลงในประเพณีอันคอน ประเพณีฟ้อนแคน ประเพณีแต่งงาน ประเพณีงานบวช และประเพณีขึ้นบ้านใหม่ บทเพลงแคนลายแมลงภู่อ้อมดอกของลาวโซ่งเป็นลายแคนที่สำคัญต่อประเพณีของชาวลาวโซ่งอีกลายหนึ่งที่มีความสนุกสนานไม่ซ้ำไม่เร็วจนเกินไป เป็นลายแคนที่บรรเลงต่อกันจากบทเพลงแคนลายสุดเวียงของลาวโซ่งใช้บรรเลงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นที่นิยม ขึ้นขอบ และสนใจของชาวลาวโซ่ง

2.2 คุณลักษณะทางดนตรี

2.2.1 เครื่องดนตรีลาวโซ่งได้แก่ แคนเจ็ด, แคนแปด, ฉิ่ง, ฉาบ, กลองทรีโอ หรือกลองสามใบและกลองใหญ่

2.2.2 การแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งได้แก่ การฟ้อนแคนจะประกอบด้วยเสียงแคน ฉิ่ง ฉาบ และเสียงกลองที่บรรเลงเป็นจังหวะเพื่อให้เข้ากับการฟ้อนในระหว่างการเล่นอันคอน หรือเรียกว่า “เซ็งคอน” เป็นการฟ้อนคู่กันระหว่างชายหญิงจังหวะการฟ้อนแคนมี 3 จังหวะ คือ 1) แคนยาง หรือแคนเดิน 2) แคนเล่น หรือ แคนเล่น และ 3) แคนแกร หรือ แคนแกรและการอันคอน หรือการเล่นลูกช่วง คือ การละเล่นของชาวลาวโซ่งที่เล่นกันอยู่เป็นประจำในเทศกาลเดือน 5 คือ การเล่นลูกช่วง หรือเล่นคอน ชาวลาวโซ่งเรียกกันว่า อันคอน ปัจจุบันนี้ไม่มีการละเล่นดังกล่าวแล้ว แต่มีการรื้อฟื้นจัดให้เป็นกิจกรรมรื่นเริงในงานสืบสานอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทยทรงดำ

2.3 บทบาทหน้าที่ทางดนตรีในสังคมลาวโซ่ง ได้แก่ 1) บทบาทหน้าที่ทางนันทนาการของลาวโซ่งนั้นพบได้ทั่วไปในวิถีชีวิตประจำวัน เนื่องจากชาวลาวโซ่งมีอาชีพทำไร่ ทำนา และทำสวน เมื่อเสร็จงานหรือยามพักเหนื่อยจากการทำงานก็จะนำแคนมาบรรเลงเพื่อเป็นการผ่อนคลายความเหนื่อยล้า ความตึงเครียด และนำแคนมาบรรเลงสังสรรค์กันกับแขกผู้มาเยือน หรือบรรดาญาติพี่น้องที่มาเยี่ยมเยียน รวมถึงนักท่องเที่ยวหรือชาวต่างชาติที่มาได้ชมการแสดง 2) บทบาทด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชาวลาวโซ่งนั้นเป็นสังคมหนึ่งที่มีวัฒนธรรมในเรื่องความเชื่อ และให้การนับถืออันได้แก่ ผีฟ้า ผีแถน วิญญาณของผีบรรพบุรุษ ชาวลาวโซ่งเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้จะช่วยดูแลตนและคนในครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข ไม่ว่าจะมีการเจ็บ

ป่วยก็ต้องทำพิธีบอกกล่าวให้ช่วยรักษาให้หายจากการเจ็บป่วยตลอดจนปกป้องรักษาคนในครอบครัวไม่ให้สิ่งชั่วร้ายเข้ามาเบียดเบียนหรือทำอันตรายได้จะต้องมีผู้ติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นนั่นก็คือหมอเสน ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของชาวลาวโซ่งถือว่าเป็นคนที่สามารถติดต่อสื่อสารกับผีบรรพบุรุษ ผีแถน รวมถึงวิญญาณต่างๆ ได้

เมื่อชาวลาวโซ่งจะมีพิธีกรรมใด ๆ ก็ตามจะต้องเชิญหมอเสนมาเป็นผู้ทำพิธี เช่น พิธีเสนเฮือน หรือเสนเรือน พิธีเสนตัว จะมีการติดต่อวิญญาณ ผีบ้าน ผีเรือน ผีบรรพบุรุษเพื่อมาช่วยปกป้องรักษาคน หรือครอบครัวภายในบ้านให้ปลอดภัยจากโรคภัยอันตราย หลังจากเสร็จพิธีก็จะมีการใช้แคนบรรเลงสังสรรกันภายในเครื่องญาติและบุคคลที่ไปร่วมงาน 3) บทบาททางด้านความสัมพันธ์ที่มีในสังคมของลาวโซ่งนั้น ได้แก่ การจัดประเพณีเช่น ประเพณีการสืบสานอนุรักษศิลปวัฒนธรรมไทยทรงดำ ประเพณีการอินกอนพอนแคน ประเพณีแต่งงาน ประเพณีงานบวช และประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีเหล่านี้ล้วนแต่เป็นตัวทำให้สังคมด้านความสัมพันธ์ของชาวลาวโซ่งมีความหมายเพราะประเพณีเหล่านี้จะต้องมาอยู่ทำกิจกรรมร่วมกันและเป็นประเพณีที่มีความสนุกสนานรื่นเริงจึงเป็นตัวดึงดูดให้ชาวลาวโซ่งได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งบทบาทดนตรีในด้านความสัมพันธ์ที่มีในสังคมของลาวโซ่งนั้นจะมีอยู่ในทุกประเพณีเป็นตัวทำให้เกิดความสัมพันธ์กันในสังคมของชาวลาวโซ่งเช่นกัน 4) บทบาทหน้าที่การสืบทอดดนตรีของชาวลาวโซ่งนั้นได้มีการสืบทอดดนตรีโดยการสอนและให้ศึกษาเรียนรู้ถึงประวัติความเป็นมาของดนตรีลาวโซ่ง ได้มีการถ่ายทอดการเล่นดนตรี การเป่าแคน ลายต่างๆ ของลาวโซ่งที่เป็นเอกลักษณ์ และเครื่อง

ประกอบจังหวะต่างๆ ที่ใช้ในวงดนตรีนอกจากนี้ยังได้มีการสืบทอดดนตรีโดยการนำไปไว้ในการเรียนการสอนของโรงเรียน เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่สนใจในดนตรีของลาวโซ่ง ได้มีการฝึกเล่น และเรียนรู้วิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีต่างๆ

การสืบทอดดนตรีของลาวโซ่งเป็นการทำให้ดนตรีของลาวโซ่งมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้วงดนตรีไม่สูญหาย และมีการสืบทอดต่อไป 5) บทบาทหน้าที่การอนุรักษ์ดนตรี และวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่งนั้น ได้มีการจัดกิจกรรมขึ้นทุกวันที่ 15 เมษายน ของทุกปีซึ่งเป็นงานสืบสานอนุรักษศิลปวัฒนธรรมไทยทรงดำ ทั้งนี้ในการจัดงานขึ้นมาของทุกปียังเป็นการเชิญชวนให้วัยรุ่นและคนในหมู่บ้านเกิดความสนใจทำให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของดนตรี และวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษของชาวลาวโซ่งได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่อดีต ทำให้เรียนรู้และเข้าใจเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ดนตรี และวัฒนธรรมของตนไว้ไม่ให้สูญหายไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และวัตถุประสงค์ที่ว่าศึกษาประวัติความเป็นมา สภาพสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง และบทเพลงคุณลักษณะทางดนตรี และบทบาทหน้าที่ทางดนตรีในสังคมลาวโซ่ง พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งนั้นมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตบริเวณสิบสองจุไทยทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม และลาวโซ่งเป็นชนชาติพันธุ์กลุ่มน้อยอาศัยอยู่ในเขตหลายจังหวัดส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับ สมิตร์ ปิติพัฒน์ (2542 : 207 -

209) ที่ว่าชาวโซ่งเป็นชนชาติพันธุ์กลุ่มน้อยอาศัยอยู่ในเขตหลายจังหวัดส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลางของประเทศไทย บรรพบุรุษของชาวโซ่งสืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ซึ่งมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตบริเวณสิบสองจุไททางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนาม ต่อมาได้อพยพหลบภัยสงครามเข้ามาในราชอาณาจักรสยามหลายครั้ง เริ่มตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี จนถึงรุ่นสุดท้ายในรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวโซ่งไปอยู่ที่เมืองเพชรบุรี เมื่อมองภาพรวมชาวโซ่งในปัจจุบันยังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ดั้งเดิมของพวกตนไว้ดีพอสมควรไม่ว่าจะเป็นทางด้านภาษา เครื่องแต่งกาย ความเชื่อทางศาสนา และพิธีกรรมต่างๆ

ด้านสภาพสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งที่ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุพรรณบุรี ลาวโซ่ง มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปหลายชื่อ เช่น ไทดำ ไตดำ ผู้ไทยดำ ไทยโซ่ง ลาวซ่ง ลาวซ่งดำ และลาวทรงดำ เป็นต้น ที่เรียกชื่อว่า “โซ่ง” เรียกตามเสื้อผ้าที่นุ่งห่ม เพราะชอบแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำ คำว่านั้น “โซ่ง” แผลงมาจาก “ส้วง” ซึ่งแปลว่า “กางเกง” ลาวโซ่งมีอักษรและภาษาของตนใช้มาตั้งแต่ครั้งมีถิ่นฐานอยู่สิบสองปันนา เมื่ออพยพมาอยู่ในประเทศไทยก็ได้นำเอาอักษรและภาษาของตนเข้ามาใช้ด้วย เรือนของลาวโซ่งส่วนใหญ่จะไม่มีรั้วล้อมรอบ หากมีรั้ว จะเป็นรั้วเตี้ยๆ ทำด้วยไม้ไผ่ขัดแตะ หรือตีเป็นไม้ระแนง บางแห่งอาจจำไม้ไผ่ทั้งลำที่ยังไม่ได้เอาหนามออกมากองเป็นแนวรั้ว ลาวโซ่งได้สืบทอดความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และวัฒนธรรมของบรรพบุรุษมาในรูปแบบของประเพณี และพิธีกรรมที่ประเพณีปฏิบัติกันมา สอดคล้องกับจิราพร เจริญสุข (2516 : 63) ว่า “พิธีศพของลาวโซ่ง” ที่ตำบลบ้านดอน อำเภอลำทะเมนชัย

จังหวัดสุพรรณบุรีมีความเชื่อว่าเมื่อถึงแก่ความตายผู้ตายต้องไปเข้าเฝ้าแดนเทพเจ้าสูงสุดของชาวลาวโซ่ง ในพิธีจึงต้องมีพิธีบอกทางศพให้ไปเฝ้าแดน แต่สำหรับลาวโซ่งรุ่นเด็ก ความเชื่อในเรื่องนี้ได้ลดน้อยลงไปมาก ทั้งนี้เพราะชาวลาวโซ่งรุ่นใหม่ๆ ได้รับการศึกษาแบบใหม่ได้รับความรู้เรื่องราวของความเจริญและความเปลี่ยนแปลงของโลกมากขึ้น

ในด้านบทเพลงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง จะมีความสัมพันธ์กับชุมชน วัฒนธรรม และความเชื่อ บทเพลงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าแคนเป็นเครื่องดนตรีหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง มีลักษณะลายแคนเป็นลายพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ลายคือ ลายสุดสะแนนของลาวโซ่ง ลายแคนเวียงและลายแมลงภู่ตอมดอก ใช้ประกอบในงานประเพณีต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุพรรณบุรี สอดคล้องกับปราณี วงษ์เทศ (2529 : 49 – 103) ที่กล่าวว่าดนตรีมีหน้าที่หลักอยู่ 5 ประการ คือ 1) ทำให้เห็นถึงระบบลักษณะทางสังคม อาทิเช่น ความเชื่อ 2) กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางกายภาพ ซึ่งจะพบได้ในเพลงเกี่ยวกับการทำงาน 3) รักษาบรรทัดฐานทางสังคม 4) รักษาสถาบันที่สำคัญทางสังคมเช่น ศาสนา ความเชื่อ และทำให้ประกอบพิธีกรรมมีเหตุผล 5) ทำให้เกิดความสืบเนื่องและมั่นคงทางวัฒนธรรม ส่วนธนภร เอี่ยมสิน (2555 : 314) ยังได้กล่าวว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในเขตเดียนเบียนฟู ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ไท ที่อาศัยอยู่ในเขตเดียนเบียนฟู สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เดียนเบียนฟูผ่านภาวะสงครามกับจีน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งในที่สุดได้เป็นสาธารณรัฐสังคมนิยม

เวียดนามเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 จากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมที่มีอยู่ในวิถีชีวิตมาแต่เดิม จึงเปลี่ยนแปลงไป พิธีเสนเมือง ที่เคยจัดขึ้นทุกปี เปลี่ยนเป็น 3 ปี 1 ครั้ง

เครื่องดนตรีที่พบ ได้แก่ ปี่ปับ ปี่เล่าน้อย ปี่แสน ทั้ง 3 เป็นเครื่องดนตรีตระกูลเสียงที่เกิดจากการสั่นสะเทือน ประเภทลิ้นอิสระ ทำจากไม้แคน และป้ออ เพลงที่ใช้ในวิถีชีวิตประกอบด้วย ในวัยทารกใช้เพลงกล่อมลูก ในวัยหนุ่มสาวใช้เพลงเกี้ยวสาว เมื่อเจ็บป่วยใช้เพลงครูลงมด เพลงครูบาราย เพลงครูเดียวตาย เพลงครูลิ่ง เพลงครูเป่าขวัญ เพลงครูหอมขวัญ เพลงครูข้ามค่าย เพลงครูลงขวงและในโอกาสพิเศษ ใช้เพลงจุมเมิง ซึ่งบทรบพาทหน้าทื่อของดนตรีในสังคมไทดำมีทั้งด้านนันทนาการ เกี่ยวพารา สี ความเชื่อ และการเชื่อมโยงชาวบ้านไทดำเป็นหนึ่งเดียว และนอกจากนี้สมฤทัย เฟ่งศรี (2550) ได้กล่าวว่า “พิธีเสนตั้งบั้งหน่อ : ดนตรีพิธีกรรมของลาวโซ่ง” เป็นการเสนเพื่อเซ่นผีมดของหมอมดที่เป็นหมอพิธี ซึ่งผีมดที่ทำการเสนนี้ คือมดที่เป็นครู เป็นเทวดา หรือเทพที่สูงกว่าผีเรือน เป็นเทพชอบเที่ยว รักสนุก คนโง่งที่ตายไปแล้วจะต้องเป็นผีเรือน แต่คนที่เป็นหมอมดนั้นเป็นได้ทั้งผีเรือน และผีมด แต่ผีเรือนทุกคนจะไม่ได้เป็นผีมด จะเป็นผีมดได้เมื่อพ่อเป็นผีมดเท่านั้น ด้วยเหตุว่าผีมดเป็นผีที่รักสนุก เมื่อมีพิธีเสนที่เกี่ยวกับผีมดจึงมีปี่ประกอบทุกครั้ง ซึ่งมีไว้เพื่อความบันเทิง และยังคงมีบทบาทหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านจิตใจ การปลูกฝังด้านจริยธรรมของชาวลาวโซ่ง ทั้งในปัจจุบันบุคคล และระดับสังคม และเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงชนชั้นทางสังคมลาวโซ่งภายใต้การนับถือผีเดียวกัน และยังคงศึกษาถึงดนตรีที่อยู่ในพิธีว่ามีเครื่องดนตรี

ประกอบ คือปี่ใหญ่ ปี่น้อย กลองคุ่มตั่งบั้ง ซึ่งปี่ใหญ่มีลักษณะที่แตกต่างจากเครื่องดนตรีทั่วไปตรงที่เวลาบรรเลงจะใช้ผู้บรรเลง 2 คน คือ คนเป่า 1 คน คนบรรเลง 1 คน และระบบเสียงของปี่ใหญ่ เท่ากับ 620 เซ็นต์ (Cent) ส่วนปี่น้อยเป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะคล้ายปี่จุมดนตรีพื้นบ้านทางภาคเหนือ และระบบเสียงของปี่น้อย เท่ากับ 865 เซ็นต์ (Cent) มีเพลงที่ใช้ในการประกอบพิธีจำนวน 3 เพลง คือเพลงเชิญครู (ปรงมด) เพลงเตียวตาง (เดินทาง) เพลงขับ ทำนองของปี่ที่บรรเลงประกอบเป็นประเภททำนองประสม (Polyphony) กลุ่มเสียง (Mode) ที่ใช้เป็นระบบ 5 เสียง (Pentatonic) แบบลาวโซ่ง มีช่วงกว้างของเสียง (Range) ในแต่ละเพลงต่างกัน คือเพลงเชิญครูมีช่วงกว้างของเสียงที่ 320 เซ็นต์ (Cent) เพลงเตียวตางมีช่วงกว้างของเสียงที่ 530 เซ็นต์ (Cent) เพลงขับมีช่วงกว้างของเสียงที่ 410 เซ็นต์ (Cent) รูปลักษณ์ท่วงทำนองของแต่ละบทเพลงมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน จะพบมีทิศทางของทำนองมีหลายลักษณะ เช่น ขึ้นๆ ลงๆ (Undulating) และทำนองไม่ค่อยขึ้นลง หรือสม่าเสมอ (Terrace) และทำนองต่ำลงเรื่อยๆ (Descending) เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ดนตรีทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ลาวโซ่งได้สืบทอดความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และวัฒนธรรมของบรรพบุรุษมาในรูปของประเพณี และพิธีกรรมที่ประพฤติปฏิบัติกันมา เช่น พิธีเสนเฮือน (เสนเรือน) พิธีเสนเรียกขวัญ (เสนตัว) พิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน การแต่งงาน งานศพ เป็นต้น ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ที่แพร่หลายในสังคมลาวโซ่งนั้นเป็นผลมาจากความเชื่อซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่งที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา สอดคล้องกับปานทิพย์ คงยิ้มละมัย (2546 : 117) กล่าวว่าเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงของพิธีเสนเรือนจากสมาชิกในชุมชนลาวโซ่งได้รับข่าวสารข้อมูลการสื่อสารที่ทันสมัย เศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้สร้างกระแสวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ โดยเปลี่ยนแปลงค่านิยมแนวคิด ความเชื่อและวิถีชีวิตของคนในสังคมส่งผลให้พิธีกรรมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปเพื่อสอดคล้องกับวิถีชีวิตใหม่ เจือปนไขทางด้านการศึกษา นโยบายภาคเรือน รัฐอาชีวะ และวิถีชีวิตแบบชุมชนเมืองเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเจือปนไขทางด้านการศึกษาและนโยบายรัฐส่งผลกระทบต่อ การยอมรับและการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวลาวโซ่ง ส่วนเจือปนไขทางด้านอาชีวะและวิถีชีวิตแบบชุมชนเมืองส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในพิธีเสนเรือน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงในขั้นตอนการเตรียมงานและอาหาร เพื่อให้เกิดความ สะดวกสบายประหยัดเวลาและสอดคล้องกับวิถีชีวิตรูปแบบใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจะมีการศึกษาดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในพื้นที่อื่นใน อำเภอรอบทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ในชุมชนนั้นๆ
2. ควรจะมีการศึกษาดนตรีในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจดนตรีในด้านพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง
3. ควรจะมีการศึกษาด้านการสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีของของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง เพื่อสร้างความตระหนัก และความร่วมมือของคนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ดนตรีของลาวโซ่ง
4. ควรจะศึกษาในด้านแนวทางการพัฒนา ดนตรีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งเพื่อสร้างคุณค่า มูลค่าเพิ่ม ให้กับศิลปะการแสดงดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งอย่างยั่งยืนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- จิราพร เจริญสุข. (2516). **พิธีศพของลาวโซ่ง หมู่ 1 ต.บ้านดอน อ.อุทุมพร จ.สุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนากร เอี่ยมสิน. (2555). **ดนตรีในวิถีชีวิตไทดำในเขตเดียนเบียนฟู สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม**. มหาสารคาม : วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นำพวัลย์ กิจรัชกุล. (2532). **การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐานประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชัย แสงยากุล, (2556, ธันวาคม 3). บ้านเลขที่ 418 หมู่ 1 บ้านหัวข่อย ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี. สัมภาษณ์.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2529). **พื้นบ้านพื้นเมือง**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปานทิพย์ คงยิ้มละมัย. (2546). **พิธีเสนเรือนของชาวลาวโซ่ง : กรณีศึกษาตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วาสนา อรุณกิจ. (2528). **พิธีกรรมและโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่ง**. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2524, กรกฎาคม – ธันวาคม). “อินก๊อน,” **ภาษาและวัฒนธรรม**. 1(2) : 7 – 16.
- สมฤทัย เฟงศรี. (2550). **พิธีเสนตั้งบั้งหน่อ : ดนตรีพิธีกรรมของลาวโซ่ง**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุกรี เจริญสุข. (2532). **เพลงชาติ**. กรุงเทพฯ : Dr. Sax.
- สุมิตร ปิติพัฒน์, และคณะ. (2521). **ลาวโซ่ง : รายงานวิจัย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2542). **คนไทและเครือญาติในมณฑลไหหลำและกุ่มโจวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน**. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แสง คำมี, (2556, ตุลาคม 27). บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 4 บ้านดอนมะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี. สัมภาษณ์.
- หloed ทองเชื้อ, (2556, พฤศจิกายน 15). **นักแสดง**. สัมภาษณ์.